

Ludwig Selimski

(Poland, High School of Marketing Management and Foreign Languages, Katowice)

Bulgarian family names from the Turk. *bıyık* ‘mustache’

Abstract: The subject of analysis are 57 surnames from **буюк* and variants (from Turk. *bıyık/pıyık* ‘moustache’). Their large formal variety is due to several factors:

1. The surnames are formed with different suffixes in patronymic function (*ов/ев* and *ски/шк*);
2. The motivating bases belong to 4 types of word formation structure:
 - I. Simple, with suffix *ли(я)*, such as *Буюк-ли(ев)* (< *bıyıklı* ‘moustached’);
 - II. Simple, without suffix *ли(я)*, such as *Буюк(ов)*;
 - III. Compounds with suffix *ли(я)*, such as *Коджа-буюк-ли(ев)* (< *kocabıyıklı* ‘with big mustache’);
 - IV. Compounds without suffix *ли(я)*, such as *Ак-буюк(ов)* (< *ak bıyık* ‘[with] white mustache’).
3. The formal diversity of the analyzed family names is, above all, caused by sound variability of the Turkish stem *bıyık/pıyık*, which appears in 19 variants. The vowel *ı* of the stem *bıyık/pıyık* has undergone the most changes. It appears in Bulgarian as:
 - a) vowel (cyrril.) *ъ, у* or *и* – with a closer articulation or
 - b) vowel (cyrril.) *а, о*, or *е* – with a wider articulation in some Bulgarian dialects, or because of a hypercorrect orthography.

Людвиг Селимски

(Полша, Висша школа за маркетинг управление и чужди езици, Катовице)

Български фамилни имена от **буйук* (тур. *bıyık*) ‘мустак, мустаци’¹

Известна, може би не малка част от българските фамилните имена, се основава върху прозвища, характеризиращи родоначалника на носителите им според техния външен образ. А една част от тях се основават на названия, описващи възрастното лице от мъжки пол откъм окосмената част на лицето му, между другото чрез названията за ‘мустаци’. Фамилните имена от тоя смислов тип прякори/прозвища са широко разпространени в света. Срв. хърв. *Brkić*, от *brk* ‘мустак’, рус. *Усачёв*, от *усач* ‘с големи мустаци’, пол. *Wqsacz*, от *wqsacz* ‘с големи мустаци’ и т.н. Няколко такива са разгледани у Илчев 1969, напр. *Белмустаков*, *Белмусташки* и *Беломустаков* „от диал. *белмустак* ‘с бели мустаци и непобеляла коса’” (с. 70), *Белоусов*, „от рус. *белоусый* ‘с бели мустаци’ (дядото бил русин)” (с. 71), *Буюклиев*, „от диал. *буюклия* ‘мустакат, с

¹ Публикувана на английски език: Bulgarian family names from the Turk. *bıyık* ‘moustache’. // *Иностранный язык и литература: история и современность. Сборник материалов Международной научно-практической конференции студентов, магистрантов и молодых ученых 14 марта 2014 г.* Науч. ред. А.Е. Бижкенова, Астана 2014, с. 9–20. ISBN 978-601-301-132-5.

големи мустаци” (с. 95), *Бозбоюков*, „от тур. *boz biyik* ‘сиви мустаци’” (с. 81), *Карабоюков* и *Карабуюков* „от тур. *kara biyik* ‘черен мустак, черномустакат’” (с. 240), *Тозбоюков*, „от тур. *tozbiyik* ‘прашни мустаци’” (с. 487) и др. Както се вижда и от приведените незначителен брой примери, обосноваващите названия за ‘мустаци’ могат да носят и диалектни особености, да бъдат не само български по своя произход, но и от други езици, а някои сред първите носители на такива прозвища, впоследствие поели функцията и на фамилни имена, може и да не са били българи.

Тези обстоятелства и няколко фонетични и други видове промени в звуковия състав на тур. *biyik* ‘мустак’ и на някои негови определения обуславят големия брой варианти на фамилните имена от тая основа и същевременно при част от тях затрудняват значително словообразователния и семантичния им анализ, който е предмет на тоя принос. Поради това сметнахме за необходимо и полезно да обхванем в статията възможно най-пълно цялата група фамилни имена от турското название на мустаци, да разгледаме фонетичните варианти на българските субституции на тур. *biyik* ‘мустаци’ и словообразователните типове фамилни имена, мотивирани от това название. По-голямата част от интересующите ни имена, 46 на брой (№ 12–29, 31–57), се въвеждат тук за първи път за такъв анализ, а *Бошски* (№ 30) Илчев отбелязва, но не анализира. Малка част от тях – 11 на брой – вече са разглеждани у Илчев, а отчасти и у други автори. Те също се привеждат накратко, в началото на статията (№ 1–11), между другото и поради стремежа към изчерпателност, но главно заради допълненията относно броя/честотата и териториалното разпространение на отделните имена и/или заради някои наложителни поправки по анализа им.²

И така, върху основата на думата **буюк* ‘мустаци’, от тур. *biyik*, както и на производни от суфиксален и композиционен тип от тая заемка, са образувани 11 фамилни имена, които са привлечени за анализ най-напред у Ст. Илчев.

1. Буюклиев(а) – 1892 г., **790** (414 ж, 376 м); **ЮИ** 218: Бс 38, Кж 18, Сл 27, СтЗ 113, Хс 4, Яб 18; **СИ** 255: Вн 35, ВТ 107, Гб 18, Рз 3, Рс 49, Сс 10, Дч 6, Тщ 12, Ш 15; **СЗ** 26: Вц 3, Лч 9, Мт 3, Пл 11; **ЮЗ** 290: Бл 16, Пз 19, Пд 114, См 12, Сфг 125, Сф 4; Чужб 1.

Илчев, с. 95, „нарядко главно в ИзБ, извежда правилно „от диал. *буюклия* ‘мустакат, с големи мустаци’”, което е с лабиализация на *ъ (< тур. *ı*) > у в позиция след лабиалната съгласна б.

2. Буюклийски(а) – 1904 г., **141** (77 ж, 64 м); **СИ** 18: ВТ 1, Гб 4, Рс 13; **СЗ** 2: Вц 1, Лч 1; **ЮЗ** 121: Бл 27, Кд 8, Пз 24, Пк 5, Сфг 56, Сф 1. Илчев, с. 95, смята паралелно на *Буюклиев* (вж. 1), с наст. *ски*.

3. Боюклиев(а) – 1898 г., **965** (488 ж, 477 м); **ЮИ** 211: Бс 44, Кж 61, Сл 17, СтЗ 69, Хс 13, Яб 7; **СИ** 56: Вн 8, ВТ 16, Гб 2, Рс 19, Сс 1, Тщ 6, Ш 4; **СЗ** 15: Вц 1, Лч 5, Пл 9; **ЮЗ** 680: Бл 28, Пз 62, Пк 3, Пд 257, См 286, Сфг 42, Сф 2; Чужб 3. Илчев, с. 86, препраща към *Буюклиев* и *Буюклийски* (вж. 1 и 2). То е с гласна о в първата сричка (вместо с у) – с по-широко учленение в някои говори или свръхстарателен правопис.

4. Боюклийски(а) – 1901 г., **89** (50 ж, 39 м); **СЗ** 4: Вд 1, Вц 3; **ЮЗ** 85: Бл 34, Кд 11, Пз 18, Пд 17, См 1, Сфг 3, Сф 1. Илчев, с. 86, го идентифицира с *Буюклийски* (вж. 2), от което се различава с по-широка артикулация на *у (> о) в първата сричка (или с хиперкоректно правописно о).

5. Боюков(а) – 1900 г., **124** (68 ж, 56 м); **ЮИ** 43: Бс 4, Кж 5, Сл 5, СтЗ 8, Хс 4, Яб 17; **СИ** 1: ВТ 1; **ЮЗ** 80: Кд 5, Пд 26, Сфг 34, Сф 15. Илчев, с. 86, се двоуми при анализа,

² Данните за хронологията на поява, за броя/честота и териториалното разпространение са от КА = База данни от компютърен архив-картотека на фамилните имена у българите през XX век в Центъра за българска ономастика „Професор Николай Ковачев” при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий” във Велико Търново. Приведените след тях данни са по Илчев 1969.

като предлага най-напред извеждане „от тур. *büyük* ‘едър, голям’”. А това е неприемливо: с начално *бу* (или диалектно/сврхстарателно *бо*) се субституира тур. *biyük* ‘мустаци’, а не тур. *büyük* ‘голям’.³ Правилно е второто предположение: името се базира върху тур. *biyük* ‘мустак’. В тоя случай, както въобще при II и IV словообразователен тип, самото нарицателно название на характерния за лицето на мъжа белег – *бюук* ‘мустак, мустаци’ – се пренася по синекдоха (*pars pro toto* „част в. цялото”) и става постоянно название – прякор – на този мъж: *Бюук(а)*. Срв. бълг. ФИ *Мустакòв*, „от прякор *Мустакà*” (Илчев, с. 348), макед. *мустак*, тълкувано на сръбски/хърватски като ‘*nadimak za brkatog čoveka*’ (PMJ 1: 428), залегнало в основата на макед. ФИ *Мустаков* (РПМ 2: 140). От същия словообразователно-семантичен тип е и рум. ФИ *Mustață*, от *mustață* ‘мустаци’ (Iordan 1983: 321), нем. *Bart, Barth* „*der bartige, auch einer mit auffallendem Barte*” (Bahlow 1980: 54), „брадат, също с хвърляща се в очите брада”, от *Bart* ‘брада; мустаци’ и т. н. За друго обяснение вж. 24.

6. Бозбююков(а) – 1905 г., 4 (3 ж, 1 м); СИ 4: Рс 4. Илчев, с. 81, го извежда правилно „от тур. *boz biyük* ‘сиви мустаци’” – от прозвище според външния образ, означаващо като цяло ‘(мъж със) сив мустак’ (срв. тип IV). Относно гласната *о* от първата сричка на втория компонент срв. *Бююков* (вж. 5).

7. Карабююков(а) – 1941 г., 5 (1 ж, 4 м); СИ 1: Ш 1; ЮЗ 4: Сфг 4. Илчев, с. 240, Кж, Кръстина (Бс), извежда *Карабююков* (и *Карабююков*) „от тур. *kara biyük* ‘черен мустак, черномустакат’” (срв. тип IV).

8. Карабююков(а) – 1908 г., 160 (78 ж, 82 м); ЮИ 141: Бс 15, Кж 48, Сл 25, СтЗ 28, Хс 24, Яб 1; СИ 3: Рз 2, Ш 1; СЗ 1: Лч 1; ЮЗ 15: Пд 9, Сфг 6. Илчев, с. 240, правилно го извежда, както *Карабююков* (вж. 7), „от тур. *kara biyük* ‘черен мустак, черномустакат’”. То е с хиперкоректно (може би само правописно) *о* (вм. *у) от *Карабююков* (вж. 7).

9. †Тозбююков, липсващо в КА, Илчев 487, Пд, извежда правилно „от тур. *tozbiyük* ‘прашни мустаци’”.

10. Палабююков(а) – 1920 г., 12 (4 ж, 8 м); СИ 8: Вн 5, Рс 1, Ш 2; СЗ 4: Мн 1, Пл 3. Илчев 374, Сг, Ай, го извежда „от тур. *palabiyük* ‘(човек) с дълги, гъсти и извити мустаци’”, срв. *палабююклія* ‘дългомустакат’ (Геров 6: 245). Тур. *pala biyük* означава най-напред „дълги извити мустаци, букв. “мустаци като извита сабя” (АкТБР 1031) – в това съчетание ит.-тур. *pala* означава ‘вид сабя’, срв. *pàla2* и *pàlaz* (БЕР 5: 16–17). Срв. лексикалната заемка *палабююк* „прил. неизм. диал. (тур. *palabiyük*). За мустаци – дълги, гъсти, извити”, „мустаци *палабююк*” (ПРОДД 332). А другото значение на *pala biyük* е преносно название – от типа *pars pro toto* „част в. цялото” – за „човек с дълги извити мустаци” (АкТБР 1031), срв. тип IV. Срв. *палабююклія* ‘дългомустакат’ (Геров 6: 245), „за човек – с гъсти извити мустаци” (ПРОДД 332), което, както и *палабююк*, не е отбелязано в БЕР 5.

11. Палабуйков(а) – 1903 г., 49 (27 ж, 22 м); ЮИ 2: Хс 2; СИ 47: Вн 13, Рз 20, Рс 5, Дч 9. Илчев 374, Сг, Ай, смята „от тур. *palabiyük* ‘(човек) с дълги, гъсти и извити мустаци’”, заето като *палабююклія* ‘дългомустакат’ (Геров 6: 245), липсващо в БЕР 5.

* * *

Към интересувания ни тук семантичен тип фамилни имена от тур. *biyük* ‘мустак’ спадат още 46 формации (12–57), на които са посветени следващите страници. Като вземаме под внимание само словообразователния строеж на мотивиращата основа, напълно независимо от патронимичния суфикс, служещ само за оформяне на фамилното име (*ов/ев* или *ски/шки*), разделяме ги на 4 словообразователни типа:

³ Тази грешка допускат и други автори: Заимов 1988: 265; РПМ 1: 165; Ковачев 1999: 15.

I, прости основи с наст. *лия*: *Буюклиев*;

II, прости основи без участието на наст. *лия*: *Буюков*;

III, сложни основи с наст. *лия*: *Коджабуюклиев*;

IV, сложни основи без участието на наст. *лия*: *Акбуюков*.

За удобство при препращането за сравняване всички са подредени под обща номерация.

I. Тип (прости основи с наст. *лия*): *Буюклиев*, *Буюклийски*

Към този тип спадат най-напред 4 фамилни имена, които са правилно анализирани у Илчев (№ 1–4). Обаче авторът може би греши, като пише за (бълг.) „диал. *буюклия*”, защото **буюклия* не е документирано като лексикална заемка. То липсва и в македонски и в сръбски и хърватски (не е отбелязано у Škaljić 1973 и у Јашар-Настева 2001). А основното **буюк* (от тур. *biyuk* ‘мустаци’) се среща в народна песен от Родопите (Дедово) в облика за мн. ч. *боюци* (Стойчев 1983: 292). Известно е и производното от него диал. *буюкия* ‘щипци за мустаци’, неправилно извеждано „от тур. *biyuk*” (ПРОДД: 47), което е само словообразователна основа на това производно. Обосноваващото **буюклия* (от тур. *biyukli* ‘с големи мустаци’) се открива и в рум. ФИ *Buiucli(u)*, неправилно смятано за „арменско име”, без посочване на изходна арменска форма (Jordan 83), а така също и в паралелното му *Buicliu*, „същото, както *Buiucliu*” (Jordan 83).

Към I тип спадат следващите 13 фамилни имена (12–24):

12. Боиклиев(а) – 1937 г., **10** (2 ж, 8 м); **ЮИ** 8: Сл 8; **СЗ** 1: Пл 1; **ЮЗ** 1: Сфг 1. То е от тур. *biyukli* ‘мустакат’, както *Буюклиев* (вж. 1), с по-широка артикулация на гласната **у* (> *о*) или свръхстарателен правопис и с делабиализация на **ю/*йу* (> *и*) в позиция след полугласната *й*.

13. Бойклиев(а) – 1906 г., **4** (2 ж, 2 м); **ЮИ** 1: Сл 1; **СЗ** 3: Пл 3. То е с *й* от полувокализация на *и* в позиция след гласна (**ои* > *ой*), по произход и значение идентично с *Боиклиев* (вж. 12), което пък е в м. *Буюклиев* (вж. 1).

14. Боеклиев(а) – 1905 г., **11** (7 ж, 4 м); **ЮИ** 3: СтЗ 3; **СЗ** 1: Пл 1; **ЮЗ** 7: Пд 3, См 4. То е с по-широко или свръхстарателно учленение или правопис на **и* (> *е*) от *Боиклиев* (вж. 12), което на свой ред е в м. *Буюклиев* (вж. 1).

15. Буюклиев(а) – 1924 г., **4** (1 ж, 3 м); **ЮЗ** 4: Пд 4. То е с по-широка артикулация на **и* (> *е*), както и при *Боеклиев* (вж. 14), което е в м. *Буюклиев* (вж. 1).

16. Бояклиев(а) – 1885 г., **32** (19 ж, 13 м); **ЮИ** 21: Кж 2, СтЗ 1, Хс 18; **ЮЗ** 11: Пз 2, Пд 3, См 6. С по-нататъшно разширяване на учленението на **е* (> *я/*йа*) от основа като мотивиращата *Боеклиев* (вж. 14), което е в м. *Буюклиев* (вж. 1), или със субституция на тур. *у* (от състава на основното *biyuk* ‘мустаци’) чрез бълг. **йъ*, което в неакцентирана позиция се възприема слухово и отразява правописно като *я*.

17. Бояклийски(а) – 1910 г., **6** (2 ж, 4 м); **СЗ** 6: Лч 4, Пл 2. То е с наст. *ски* вместо *ев*, а откъм основа – както при *Бояклиев* (вж. 16), което е в м. *Буюклиев* (вж. 1).

18. Баюклиева – 1918 г., **3** (3 ж); **ЮЗ** 3: Пз 1, См 1, Сфг 1. То е с характерна за говора поява на *а* (или *а*) в първата сричка вместо неакцентираната гласна *ъ*⁴, с която най-

⁴ В много публикации, в това число и БЕР, се среща твърдението, че дадената звукова форма е „със свръхстарателно *а* в м. *ъ*”. А в немалко случаи може да се отнася за форми с характерно за говора *а* в м. *ъ* Стойков (1993) пише за „гласната *а* като заместник на стб. *ж* и *к*” в разложкия говор (с. 141), за „липса на редукция” в западните говори. Също така и думи като *калъч*, *катма* и др. под. са с характерно за родопските говори *а* или *а* на мястото на тур. *и* (в изходните тур. *kaliç*, *akutma*), доколкото в книжовния

често е застъпвано тур. *ı* в българския език, т.е., с основно **байук* (вместо **быйък*) за тур. *biyik* ‘мустак, мустаци’ от състава на тур. *biyikli* ‘мустака̀т’, а в останалата част на формацията – както при *Буюклиев* (вж. 1) и варианти.

19. Буюклиев(а) – 1909 г., **18** (8 ж, 10 м); **СЗ** 8: Вд 8; **ЮЗ** 10: Пд 1, Сфг 9. Вероятно се отнася не за погрешен запис (с пропускане на буквата *ю*), а за елизия – в позиция пред акцент – на сричката *йу* (> *ø*) от *Буюклиев* (вж. 1). За това предположение срв. формации като *Бозбойков* (вж. 38), *Бойклиев* (вж. 13), *Буйков* (вж. 27), *Палабу̀йков* (вж. 11). И според Заимов (1988: 265) е „както *Буюклиев*”. А има извеждане и от **боклу*, от тур. *boklu* ‘(вулг.) лайнян, с лайна’ (Расиев 2005: 29), което едва ли приемливо.

20. Буюклиев(а) – 1931 г., **6** (3 ж, 3 м); **ЮИ** 2: Кж 2; **ЮЗ** 4: Бл 1, Пд 2, Сфг 1. И в този случай, както и при *Буюклиев* и *Карабуюклиева* (вж. 19 и 44), може би се отнася не за грешка, а за елизия на неакцентирана гласна *у* от състава на фамилното име, което – вън от всяко съмнение – не е било ясно за „писаря” в съответната служба.

Към I тип спадат също така и четири фамилни имена, паралелни на анализираните тук с начално *б*, в които названието за ‘мустак’ е **нуук* – с инициална съгласна *п*. И сред лексикалните заемки от турски език се срещат примери за варирането *б* // *п*. Срв. *бунар* ‘копан кладенец, излак’, „от тур. диал. *bunar* също, успоредна форма към книжовно *bınar, pınar, rınar*” (БЕР 1: 90), паралелно на *пънар* ‘кладенец’, от тур. *pınar* ‘извор, фонтан’ (БЕР 6: 58); *бурчак* бот., диал. ‘вид уров, *Vicia ervilia*; раст. глушина, *Vicia scassa*’, „от тур. *burçak* ‘грах’” (БЕР 1: 91), паралелно на *пурчак* ‘вид бобово растение с дребни кафяви зърна, които се използват за фураж’, „свързано с тур. диал. *purçak* ‘грах, *Vicia sativa*’” (БЕР 5: 859). Отражение на диалектни различия в турския език е и появата на *б* в диал. *борсук*, *бурсук* ‘язовец’, заето от тур. *porsuk* (БЕР 1: 68)⁵, както и появата на *п* в заемки, които съответстват на гръцки с *б*, срв. диал. *поряз* ‘северен, североизточен вятър’ „от нгр. *βορέας* през тур. *porraz, poryaz* ‘северен, вятър’ (БЕР 5: 536). Срв. паралелните в турски език *başmak* ‘чепик, обувка’ и *başmakçı* ‘който изработва чепици’ – и *paşmak* ‘вид меки обувца; папуци’ и *paşmakçı* ‘който изработва или продава папуци’. По същия начин и слабо документираното като лексикална заемка *буюк* ‘мустак’ се явява в паралелния облик **нуук* в пет фамилни имена (вж. 21–24, 32), главно от Родопите (См) и Бл.

21. Пуюклийска – 1903 г., **2** (2 ж); **ЮЗ** 2: Бл 2. То е с начално *п* вм. *б*, а иначе като *Буюклийски* (вж. 2). Срв. макед. ФИ *Пујуклиев*, от прозвище *Пујуклија*, с обеззвучено *б* (> *п*) от *Бујукли*, от което е ФИ *Бујуклиев* (РПМ 2: 329).

22. Поюклиев(а) – 1913 г., **125** (61 ж, 64 м); **ЮЗ** 125: Бл 62, См 63. То е от вариант на *буйук* с беззвучен корелат *п* на началната съгласна, т.е. **пуйук*, както при *Пуюклийска* (вж. 21), но с гласна *о* на мястото на *у* (по-широко учленявано в някои народни говори) или с хиперкоректен правопис, както в *Боюклиев* (вж. 3).

23. Поюклийски(а) – 1898 г., **23** (12 ж, 11 м); **ЮЗ** 23: См 23. То е паралелно на *Боюклийски* (вж. 4), от **пуйук*, вариант с начално *п* на *буюк* ‘мустак’ и с диал. *о* вм. *у*.

24. Поюхлийски – 1981 г., **1** (1 м); **ЮЗ** 1: См 1. Може би е с погрешно записано *х* вм. **к* от *Поюклийски* (вж. 23), или с частична асимилация **кл* > *хл*.

II. Тип (прости основи без участието на наст. *лия*): *Буюков*, *Боишки*

25. Буюков(а) – 1910 г., **4** (1 ж, 3 м); **СИ** 4: Рз 1, Ш 3. По-горе, при анализа на *Боюков* (вж. 5), което е с хиперкоректно *о* вм. *у*, но идентично по произход с *Буюков*, беше

език те са попаднали тъкмо от говори с тази особеност. В противен случай трябва се смятат за примери със свръхстарателен правопис (на фона на явлението редукция на широките гласни).

⁵ По-подробно за варирането *б* // *п* в *борсук* вж. Цельникер 1963, Mollova 1967: 144. За вариране звучна // беззвучна при други преградни съгласни срв. *ака* в някои турски наречия вместо книж. *ağa*.

обосновано извеждане направо от *буюк* (от тур. *biuk* ‘мустак’), употребявано в преносно значение и за „мъж с мустаци“ (като *pars pro toto* „част вм. цялото“). Тук искаме да обърнем внимание и върху другата възможност за интерпретация, а именно – да разглеждаме ФИ *Буюков* като съкратен вариант на *Буюклиев* (вж. 1), с изоставяне на суфикса *лия* от неговия морфемен състав.

Вероятно от същия произход е и рум. ФИ *Buiuc*, при анализа на което Й. Йордан погрешно препраща читателя към глагола „*buiuci*, variantă a lui (a) *buiesci* ‘а zburda’ ‘подскачам’, ‘а se înfuriu’ ‘главозамайвам се’” (Jordan 1983: 85).

26. Буйков(а) – 1950 г., **8** (4 ж, 4 м); **ЮИ** 8: СтЗ 4, Яб 4. То е с делабиализация на гласната (и дейотация) **ю/*йу* (> *и*) от *Буюков* (вж. 25).

27. Буйков(а) – 1904 г., **23** (12 ж, 11 м); **ЮИ** 1: Яб 1; **СЗ** 2: Вд 2; **ЮЗ** 20: См 20. То е получено чрез полувокализация/консонантизация на гласната **и* в позиция след гласна (**уи* > *уй*) от *Буйков* (вж. 26), което е вм. *Буюков* (вж. 25), срв. *Палабуйков* (вж. 11).

28. Боиков(а) – 1908 г., **8** (6 ж, 2 м); **ЮИ** 1: Кж 1; **СИ** 2: Рс 1, Сс 1; **СЗ** 1: Вц 1; **ЮЗ** 4: Бл 2, Кд 1, Пк 1. По строеж и значение е като *Буюков* (вж. 25), но с промени на гласните в основата: *о* (< **у*) и *и* (< **ю*), както при *Боиклиев* (вж. 12).

29. Боюшки(а) – 1906 г., **3** (2 ж, 1 м); **ЮЗ** 3: Пд 3. То е от **Боюкски*, с наст. *ски* (> *шки*) от прозвището **Боюк(а)* или РодИ **Боюци(те)*, от същата основа, както *Боюков* (вж. 5), което пък е вм. *Буюков* (вж. 25), с алтернация *к/ц* ~ *ч* в позиция пред наставката *ски*, която поради това се реализира в аломорф *шки*, срв. *Боишки* (вж. 30).

30. †Боишки, липсващо в КА, Илчев, с. 81, Скутаре (Пд), е оставил без опит за тълкуване. То е с делабиализация и дейотация (**ю* > *и*) от известното в същия ареал *Боюшки* (вж. 29), което вероятно го е изместило, а по значение е като *Боюков* (вж. 5), което пък е вместо *Буюков* (вж. 25).

31. Боеков(а) – 1906 г., **44** (16 ж, 28 м); **ЮИ** 5: СтЗ 5; **ЮЗ** 39: Пз 36, Пд 3. Може би е вм. *Боиков* (вж. 28), особено като имаме пред вид развоя на акцентирано *ъ* (от тур. *ı*), характерен за тетевенския и еркечкия говор (ако е имало заселници от Тетевенско).

32. Поюков(а) – 1905 г., **246** (120 ж, 126 м); **СИ** 6: Вн 2, Гб 4; **ЮЗ** 240: Бл 197, Пз 34, Сфг 9. Относно произхода и значението му може би трябва да се взема под внимание рум. *riu* ‘малкото на птица, на животно’ и умалит. суф. (рум.) *uc* (DLRM 678), обаче липсва ФИ **Riuic(u)* у Jordan 1983. Възможно е основата **поюк* да е с диал. **о* вм. *у* от **поюк*, от тур. диал. *riuik*, вариант на *biuk* ‘мустак’ (с беззвучния корелат на **b*), от което е ФИ *Боюков* (вж. 5), както при по-ясните откъм словообразователен строеж *Буюклиев* (вж. 1) и *Пуюклийски* и под. (вж. 21–24).

III. Тип (сложни основи с наст. *лия*): *Коджабуюклиев*

Фамилните имена от този тип са подобни на имената от I тип – като тях се основават върху прозвище, което е словообразователно оформено с наст. *лия*, показваща, че носителят на прозвището притежава отличителната черта, назовавана от основното *буюк* (от тур. *biuk* ‘мустак’). А се различават от I тип по това, че са възникнали на базата на прозвища-композиции, в състава на които първият компонент е определение на „мустак”: „голям” и др.

33. Коджабуюклиева – 1918 г., **1** (1 ж); **ЮИ** 1: Кж 1. То е от прозвище по външен вид на базата на тур. *biuk* ‘мустак’, определяно от срещаното в съчетание с други основи *коджа* ‘голям’, от тур. *kosa*. Като цяло изходното тур. *kosa biukli* означава ‘(мъж) с големи мустаци’, а относно втория компонент, срв. *Буюклиев* (вж. 1).

34. Коджабоюклиев(а) – 1923 г., **3** (1 ж, 2 м); **ЮИ** 3: Кж 1, Хс 2. То е същото, както *Коджабуюклиев* (вж. 33), но с диал. *о* (вм. **у* с по-широко учленение или свръхстарателен правопис) в състава на втората част.

IV. Тип (сложни основи без участието на наст. *лия*): *Акбуюков*

Фамилните имена от този словообразователен тип са подобни на имената от II тип по отсъствието на наст. *лия*, а на фамилиите от III тип – по това, че се базират върху композити с първи член, определящ по-точно характеристикния белег ‘мустак’: ‘бял’, ‘жълт’, ‘сив’, ‘черен’, ‘нечист’, ‘извит’, ‘голям’, ‘половин(а)’.

35. Акбуюков(а) – 1912 г., 3 (1 ж, 2 м); СИ 2: Рз 2; СЗ 1: Пл 1. То е от прозвище според външен вид на базата на тур. *ak* ‘бял’ и *biyik* ‘мустаци’, като цяло означаващи дословно ‘Белия мустак’, а характеризиращи възрастния мъж чрез белите мустаци при още не побеляла коса – преносна употреба, синекдоха (*pars pro toto*). Срв. за това простата формация *Буюков* (вж. 25), от прозвището **Буюка* ‘Мустака’, по значение като *Буюклиев* (вж. 1), което е „от диал. *буюклия* ‘мустака, с големи мустаци’” (Илчев, с. 95). Вторият компонент (**бъйък*), от тур. *biyik* (с кирил. **бъйък*), се застъпва най-често с формата *буюк*, с лабиализация на **ъ* (> *у*) в позиция след билабиалната съгласна *б*, а в анализиранията имена се среща в още няколко варианта.

36. Акбоюков(а) – 1906 г., 3 (2 ж, 1 м); СЗ 2: Пл 2; ЮЗ 1: Пд 1. То е с хиперкоректно *о* (вм. **у*) или с по-широко учленение на **у* (> *о*) от *Акбуюков* (вж. 35), по значение като *Белмустаков* и рус. *Белоусов*.

37. Арамбуюков(а) – 1916 г., 2 (1 ж, 1 м); ЮИ 1: Кж 1; ЮЗ 1: См 1. Вторият компонент *буюк* е с полувокализация на *и* (> *й*) от втората сричка на варианта **буюк* на основата *буюйк*. А първият компонент **арам* е с елизия на *х* от *харам* ‘забранено нещо’ (Геров 5: 486), като наречие (остар.) ‘незаслужено, непростено’ (РСБКЕ 3: 549), от ар.-тур. религ. *haram* ‘забранен, запрещен, неподозволен, недопустим; нечист, мръсен’, срв. *haram para* ‘нечестни пари, спечелени по нечестен начин’, или от сродното с него ар.-пер.-тур. *harami* [hara:mi:] ‘разбойник, хайдутин’. Относно семантичната мотивация на прозвището, възникнало на базата на формацията **(х)арамбуюк*, трябва да се предполага ‘(мъж) с мустаци като на харамия’ или ‘(мъж) с нечисти мустаци’.

38. Бозбойков(а) – 1899 г., 5 (3 ж, 2 м); СИ 5: Рз 1, Рс 4. По произход и състав е като *Бозбоюков* (вж. 6), по смисъл ‘(мъж) със сив мустак’, а звукът *й* в състава на втория компонент е от полувокализация на **и* в позиция след гласна (**ои* > *ой*) от облик на турското *biyik* ‘мустак’, както при *Боиков* (вж. 28), което е вм. *Буюков* (вж. 25), а също така подобно на *Карабойков* (вж. 40).

39. Карабуюков – 1940 г., 1 (1 м); СИ 1: Гб 1. Подобно на *Буюков* (вж. 27) и *Коджабуюкова* (вж. 44), с елизия или синкопа на гласната *у* (**ую/уйу* > *уй*) от *Карабуюков* (вж. 7).

40. Карабоюков(а) – 1924 г., 7 (6 ж, 1 м); ЮИ 3: Сл 1, СтЗ 2; ЮЗ 4: Сфг 4. То е с хиперкор. *о* (вм. **у*) и с делабиализация и дейотация на **ю/йу* (> *и*) от *Карабуюков* (вж. 8), ако не с непосредствена субституция на тур. *и* чрез бълг. (кирил.) *и*.

41. Карабойков(а) – 1901 г., 48 (22 ж, 26 м); ЮИ 15: СтЗ 9, Хс 5, Яб 1; СИ 9: Гб 5, Рс 4; СЗ 8: Пл 8; ЮЗ 16: Пд 1, Сфг 15. Не е изключено да е от прозвището **Кара Бойко*, с втора част от ЛИ *Бойко*, както при *Карабойчев* от прозвището **Кара Бойчо* ‘Черния Бойчо’ (Илчев, с. 240, под *Кара*). Твърде вероятно е в някои случаи да се отнася за вариант, получен чрез полувокализация на гласната *и* в позиция след гласна (**ои* > *ой*) от *Карабоюков* (вж. 40), или чрез елизия (синкопа) на *у* (**ою/[ойу]* > *ой*) от *Карабуюков* (вж. 8).

42. Карбаиков – 1926 г., 1 (1 м); СИ 1: Дч 1. То вероятно е същото по произход и първоначално значение, както *Карабуюков* (вж. 7), но с елизия (синкопа) на гласната *а* от втората сричка (**кара* > *кар*) – поради това, че тук композитът е само с едно ударение и то пада върху последната сричка на втория компонент. В този случай тур.

biyik ‘мустак’ се застъпва в български с **баик*, а не с по-често срещаното *буюк*.

43. Карабайков(а) – 1910 г., 2 (1 ж, 1 м); **СЗ** 1: Пл 1; **ЮЗ** 1: Сфг 1. Възможно е извеждане и от прозвище **Кара Байко*, с втори член ЛИ *Байко*, както при *Карабойков* (вж. 41). Но не по-малко вероятно е вторият компонент **баик* да застъпва тур. *biyik* ‘мустак’, както при *Карбаиков* (вж. 42).

44. Карабоюкова – 1918 г., 1 (1 ж); **ЮИ** 1: Хс 1. То е с елизия (синкопа) на неударената гласна у от състава на фамилното име, както при *Бюклиев* (вж. 20).

45. Коджабуйкова – 1944 г., 2 (2 ж); **ЮИ** 2: Кж 2. То е с елизия на у (**йу > й*) в основата **буйк*, която е вм. **буйук* (< тур. *biyik* ‘мустак’). А като цяло е идентично с *Коджабоюков* (вж. 46).

46. Коджабоюков(а) – 1889 г., 60 (32 ж, 28 м); **ЮИ** 49: Кж 49; **СИ** 7: Рс 7; **ЮЗ** 4: Пд 4. То е съкратено от *Коджабоюклиев* (вж. 34), от което е изоставена наставката *лия*, или се е формирало направо върху прозвище **Коджа Боюка* ‘Големия Мустак’ (на мъж с големи мустаци).

47. Коджабойкова – 1918 г., 4 (4 ж); **ЮИ** 4: Кж 3, Хс 1. И то е от прозвище по външен вид на базата на тур. *biyik* ‘мустак’, определяно в този случай от срещаното в съчетание и с други основи *коджа* ‘голям’, заемка от тур. *коса*, т.е. **Коджабойк* (от *Коджабуюк* < тур. *Коса biyik* ‘Големия мустак’). Във втория компонент **бойк* (от тур. *biyik* ‘мустак’) се отбелязват същите фонетични промени, за които става дума при *Бойклиев* (вж. 13) и *Карабойков* (вж. 41).

48. Саръбоюков(а) – 1932 г., 2 (1 ж, 1 м); **ЮИ** 2: Хс 2. Също от прозвище според външния вид на носителя, образувано на базата на тур. *sarı* ‘жълт’ и **боюк* (// **буюк*) от тур. *biyik* ‘мустаци’, както в *Буюков* (вж. 25). Като цяло е означавало ‘мъж(а) с жълт(ия) мустак’. Срв. образуването на базата само на първия компонент ФИ *Сариев*, от тур. *sarı* ‘жълт, бледен’ (Илчев, с. 441).

49. Съръбоюков(а) – 1936 г., 7 (3 ж, 4 м); **ЮЗ** 7: Пд 6, Сфг 1. С редукция на гласната а от първата сричка (**а > ъ*) в позиция пред акцента от *Саръбоюков* (вж. 48).

50. Съръбиюкова – 1908 г., 1 (1 ж); **ЮИ** 1: Бс 1. Както *Съръбоюков* (вж. 49), но с българската гласна и като субституция на тур. *и* от основното *biyik* ‘мустак’.

51. Сарабоюков – 1920 г., 1 (1 м); **ЮИ** 1: Кж 1. Вариант с хиперкоректно правописно *Сара* на *Саръбоюков* (вж. 48), от тур. *sarı biyik* ‘жълт(ия) мустак’.

52. Сарабуйкова – 1928 г., 1 (1 ж); **ЮИ** 1: Бс 1. С променена първа съставка, както *Сарабоюков* (вж. 51), и с елизия (синкопа) на гласната у (**ю/*йу > й*) от втория компонент **буйк* (вм. *буйук*), относно който срв. *Буюков* (вж. 25).

53. Сарабуйков – 1957 г., 1 (1 м); **ЮИ** 1: Бс 1. То е донякъде подобно на **Саръбуюков*, за което срв. *Саръбоюков* (вж. 48), но с тая важна разлика, че втората сричка на тур. *biyik* не е с очакваната гласна **ъ*, като субституция на тур. *и*, нито е с *у*, а е с гласната *о*. И тъкмо акцентираната гласна **ъ* трябва да съзираме зад гласната *о* в *Сарабуйдов*. Гласната *о* в състава на втората част, от тур. *biyik* ‘мустак’, се дължи на характерната родопска (смолянска) промяна на *ъ* под ударение (застъпващо най-точно тур. *и*) в т. нар. „широко о” (*ò*). Прочее, „бургаският” носител на ФИ *Сарабуйдов* е от смолянски корен. Не е изключено също така да са били разменени – по погрешка – при писането местата на гласните, т.е. **буйок* да е вместо *боюк* (фонетично *бойук*), както при ФИ *Буйнозов*, извеждано „от буйност (?)” (Илчев, с. 92), което всъщност е вм. *Бойнузов*, на базата на тур. *boynuz* ‘рог, рога’ (Заимов 1988: 264). Относно него срв. все пак тюрк. *Буйнос*, „из тюрк. *bojn(y) as* букв. ‘с шеей горностая’” (Баскаков 1979: 38).

54. Палабоюков(а) – 1914 г., 31 (14 ж, 17 м); **ЮИ** 7: Хс 1, Яб 6; **СИ** 1: Вн 1; **СЗ** 11: Пл 11; **ЮЗ** 12: Сфг 12. С хиперкоректно *о* на мястото на **у* от *Палабуюков* (вж. 9).

Анализираната тук формация се основава върху турския първообраз *pala biyik*, без

участието на суф. *лия* в неговия словообразователен строеж. Отбелязаното у Н. Геров (б: 245) синонимно нарицателно *пала-буюклия* ‘дългомустакат’, което липсва в БЕР 5, може да се смята за образувано (или разширено) с наст. *лия* на българска диалектна почва, или на почвата на турски народен говор в България.

55. Палабойков(а) – 1910 г., 5 (1 ж, 4 м); **ЮИ** 5: Хс 5. То дължи облика си на елизия на гласната у (*йу [ю] > й) от състава на изходното за него *Палабоюков* (вж. 54).

56. Яръмбойков(а) – 1899 г., 15 (9 ж, 6 м); **ЮИ** 14: Кж 12, Хс 2; Чужб 1. От прозвище на базата на тур. **yarım büyük* ‘(с) половин мустак’. Относно словообразователния строеж срв. *Яръмкашев*, от тур. **yarım kaş*, вм. **yarım kaşlı* ‘с половин вежда’, или *Яръм*, *Яръмски*, „от тур. *yarım* ‘незавършен, недоправен’” (Илчев, с. 572). А вторият компонент *бойк* е с промяна, която е коментирана при фам. *Палабойков* (вж. 55).

57. Яръмбайков(а) – 1936 г., 2 (1 ж, 1 м); **ЮИ** 2: Кж 2. С първи компонент, както при *Яръмбойков* (вж. 56), а втори – както при *Карабайков* (вж. 43).

* * *

И така, върху прозвище от *буюк*/**бъйък* и **пуйук* от тур. *büyük/püyük* ‘мустак’ се базират 57 ФИ с обща честота 3,125.

Това забележително формално разнообразие се дължи в минимална степен на участието на две наставки с патронимична функция: *ов-/ев* и *ски/-иши*, като втората е по-слабо представена – среща се само в 8 формации (6 на *ски*, 2 на *иши*).

То се обуславя в по-голяма степен на словообразователните различия между самите основи, без да се вземат под внимание суфиксите *ов* или *ски*. Така, от една страна имаме 31 прости основи (I и II тип) и 26 сложни основи – композити (III и IV тип), в които, освен ‘мустак’ (тур. *büyük* > *буйук*/**бъйък*), се появява – като първи компонент – определение на този атрибут: ‘бял’, ‘жълт’, ‘сив’, ‘черен’, ‘нечист’, ‘прашен’, ‘извит’, ‘голям’, ‘половин’ (9 основи). От друга страна, също от словообразователно гледище, се различават: 1) прозвища с наст. *лия*, експлицитно означаваща притежаване на този белег, като напр. *буюклия* ‘мустакат, (който е) с мустак’ (тип I, 17 формации), или *коджабуюклия* ‘(който е) с големи мустаци’ (тип III, 2 формации); 2) прозвища, които са оформени без помощта на наст. *лия*, като *Буюков* ‘Мустаков’ (тип II, 14 формации) и *Акбуюков* ‘Белмустаков’ (тип IV, 24 формации).

Формалното (звуково или/и правописно) разнообразие на анализираниите фамилни имена се дължи най-вече на варирането в рамките на тур. *büyük* ‘мустак’ (и на производното от него *büyükli* ‘мустакат’). Тур. *büyük* се явява, между другото, и с беззвучния корелат на *b* в началото, т.е. като *пуйук* (в 1 име с фреквенция 2 пъти) и като *поук/поух* (в 4 имена с обща честота 395). Но най-важната причина за наблюдаваното звуково разнообразие в основата на изучаваните имена са различните субституции на турската гласна *i* в българския език. Така, основното *büyük* ‘мустак’ се явява в 19 фонетични варианта, а най-разнообразно е застъпването на тур. *i*, което се явява и в началната сричка *bi* и в следващата *yık*.

Най-подходяща като застъпник на турската гласна *i*, най-близка от слухово и учленително гледище, е може би бълг. *ъ*, както в заемките *аръш*, *бакър*, *калъп*, *катър*, *кахър*, *маясьл*, *чадър*, *янгън* и мн. др., в крайна затворена сричка под ударение и при условието тя да не е предшествана от *дж* (> *жс*), *ч*, *ш* или *й*.

Обаче в позиция след устнени съгласни, каквито са *б* и *п*, турската гласна *i* се застъпва и с гласната *у*, а в по-редки случаи – и с гласната *и*.⁶ Срв. *бунар* и *пънар* ‘кладенец’ от

⁶ По-редки, ако се абстрахираме от многобройните примери с наст. *лия* и *джия/чия* и от основи, завършващи на отворена (открита) сричка, като *капйя* (от *kapı* ‘врата’) и др. под.

тур. *ripar*, *бичакчийа* и *бучакчийа* ‘ножар’ (у Геров 1: 42, 88) от *bıçakçı* и др. Вместо очакваната форма *бъ* на първата сричка на тур. *bıyık* ‘мустак’ (за тур. *bi*) се отбелязва *ба* в три фамилни имена с обща фреквенция 8: *Баяклиева*, *Карабайков*, *Карбаииков*.

Появата на гласна *a* на мястото на *ъ* се обяснява като особеност на някои говори, или се дължи на свръхстарателен правопис. А облик *би* (вместо *бъ*) на въпросната сричка се открива в еднократно срещаното ФИ *Съръбиюкова*.

Първата сричка на тур. *bıyık* ‘мустак’ се среща най-често в облика *бо*, с по-широко учленявано (или свръхстарателно записвано) *о* вместо *у*. Основата *бойук* се отбелязва в 13 имена, с обща честота 1452. А *буюк* се среща в 7 имена, с фреквенция 956.

Останалите варианти на основата *бъйък/буйук* (*баик*, *байк*, *баяк*; *биук*; *боек*, *боик*, *бойк*, *баяк*; *поук*, *поух*; *бук*, *буик*, *буйк*, *буйок*, *бук*, *бюк*; *пуюк*) се срещат в малък брой фамилни имена, които, освен това, са с незначителна честота. Гласните в тях, които се явяват на мястото на тур. *i*, се дължат на различни фонетични промени или/и диалектни особености:

- 1) делабиализация на *у* в позиция след *й* и дейотация: *буйук* > *буик*;
- 2) консонантизация на гласната *и*: *буик* > *буйк*; *боик* > *бойк*;
- 3) разширяване на артикулацията, наричано още явление обратно на редукцията, доколкото нямаме резултат от свръхстарателно учленяване или правопис. Това се наблюдава в сричката *ба* (вм. **бъ*, за турско *bi*) и в сричките *бо*, *по* (вм. *бу*, *пу* за тур. *bi*, *pi*) и *як* (за турско *uik*) в *Бояклиев*;
- 4) елизия (или синкопа) на *у* или *и/й* (*йк* > *к*) във варианти на основата *bıyık* ‘мустак’ като: *байк*, *бойк*, *буйк*, *бук*, *бюк*;
- 5) характерна за говор в Родопите (См) промяна на бълг. *ъ* (от псл. **ѡ*, **ѣ*, **ѡ* и **ѡ*) в позиция под ударение в т. нар. „широко” *о* (*ѡ*), засягаща и гласната *ъ*, с която се застъпва (субституира) тур. *i*, както в *Сарабуйѡков*, с фреквенция 1.
- 6) частична асимилация *кл* > *хл* в *Поухлийски*.

ЛИТЕРАТУРА

- АкТБР 2009: Академичен Турско-български речник. Ред. Иван Добрев. Рива.
- Баскаков 1979: *Баскаков Н.А.* Русские фамилии тюркского происхождения. Москва.
- БЕР: Български етимологичен речник. Т. 1–7–. София.
- Героу 1–6: *Героу Н.* Речник на българския език. Пловдив 1895–1908. Фототипно изд., София 1975–1978.
- Займов 1988: *Займов Й.* Български именник. БАН, София.
- Илчев 1969: *Илчев С.* Речник на личните и фамилни имена у българите. БАН, София.
- Јашар-Настева 2001: *Јашар-Настева О.* Турските лексички елементи во македонскиот јазик, Скопје.
- Ковачев 1995: *Ковачев Н.* Честотно-етимологичен речник на личните имена в съвременната българска антропонимия. Изд. ПИК, Велико Търново.
- Ковачев 1999: *Ковачев Н.* Фамилни имена в окръжния град Ловеч до 1980 година. // Състояние и проблеми на българската ономастика, т. 4. Бащини, родови, фамилни имена, прякори и прозвища у българите. Унив. изд. „Св. св. Кирил и Методий, Велико Търново, с. 7–68.
- Расиев 2005: *Расиев Т.* Български фамилни имена от турски, арабски и персийски произход. Книгоизд. Зограф, Варна.

- PMJ 1 1961: Речник на македонскиот јазик со српскохрватски толкувања, I: А – Н, Скопје.
- РПМ 2 2001: Речник на презимињата кај македонците, том II: М – Ш, Скопје.
- ПРОДД 1974: *Речник на редки, остарели и диалектни думи в литературата ни от XIX и XX век*. Под ред. на Ст. Илчев. София, БАН, 606 с.
- Стойков 1993: *Стойков С.* Българска диалектология. Ред. М. Сл. Младенов. София.
- Стойчев 1983: *Стойчев Т.* Родопски речник. Второ допълнение. // *Родопски сборник*, Том V, София, с. 287–353.
- Цельникер 1963: *Цельникер С. С.* Некоторые дополнения к этимологии русск. Барсука. // *Этимология. Исследования по русскому и другим языкам*, Москва, с. 120–123.
- Bahlow 1980: *Bahlow B.* Deutsches Namenlexikon. Familien- und Vornamen nach Ursprung und Sinn erklärt. Stuttgart-Hamburg-München.
- DLRM 1958: *Dicționarul limbii române moderne*. București: Editura Academiei RPR..
- Iordan 1983: *Iordan Iorgu* . *Dicționar al numelor de familie româneșt*, București.
- Mollova 1967: *Mollova M.* Étude phonétique sur les turcismes en bulgare. // *Балканско езикознание* 12, с. 115–154.
- Škaljić 1973: *Škaljić A.* Turcizmi u srpskohrvatskom-hrvatskosrpskom jeziku. Treće. izd. „Svjetlost”, Sarajevo.

СЪКРАЩЕНИЯ

Ай	Айтос
Бл	Благоевград
Бс	Бургас
Вд	Видин
Вн	Варна
ВТ	Велико Търново
Вц	Враца
Гб	Габрово
Дч	Добрич
ж	жена, женско име
З	запад
И	изток
Кд	Кюстендил
Кж	Кърджали
Лч	Ловеч
м	мъж, мъжко име
Мн	Монтана
Пз	Пазарджик
Пк	Перник
Пл	Плевен
Рз	Разград
Рс	Русе
С	север
Сг	Свиленград
СЗ	северозапад
СИ	североизток

Сл	Сливен
См	Смолян
Сс	Силистра
СтЗ	Стара Загора
Сф	София окръг
Сфг	София град
Тщ	Търговище
ф., ФИ	фамилно име
Хс	Хасково
Ш	Шумен
Ю	юг
ЮЗ	югозапад
ЮИ	югоизток
Яб	Ямбол